

Міжнародна науково-практична
конференція

Розвиток сільських територій
на засадах екологічності,
енергонезалежності
й енергоефективності

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
Азербайджанський державний аграрний університет
(Азербайджанська республіка)
Державний аграрний університет Молдови (Республіка Молдова)
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
Жешувський університет (Республіка Польща)
Львівський національний аграрний університет
Миколаївський національний аграрний університет
Опольський університет (Республіка Польща)
Поліський національний університет
Сумський національний аграрний університет

Розвиток сільських територій на заасадах екологічності, енергонезалежності й енергоефективності

*Матеріали
I Міжнародної науково-практичної конференції
5 травня 2021 року*

Полтава
2021

Редакційна колегія:

Аранчій В. І. – ректор Полтавської державної аграрної академії, кандидат економічних наук, професор.

Гамаюнова В. В. – завідувач кафедри землеробства, геодезії та землеустрою Миколаївського національного аграрного університету, доктор сільськогосподарських наук, професор.

Калініченко А. В. – професор Інституту технічних наук Опольського університету, доктор сільськогосподарських наук, професор.

Писаренко П. В. – перший проректор Полтавської державної аграрної академії, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік Інженерної академії України.

Скидан О. В. – ректор Поліського національного університету, доктор економічних наук, професор.

Троценко В. І. – завідувач кафедри рослинництва Сумського національного аграрного університету, доктор сільськогосподарських наук, професор.

Харитонов М. М. – професор кафедри загального землеробства та ґрунтознавства Дніпровського державного аграрно-економічного університету, доктор сільськогосподарських наук, професор.

Чайка Т. О. – начальник редакційно-видавничого відділу Полтавської державної аграрної академії, кандидат економічних наук.

Черевко Г. В. – професор Жешувського університету, доктор економічних наук, професор.

Черевко І. В. – доцент кафедри економіки Львівського національного аграрного університету, кандидат економічних наук, доцент.

Шевніков М. Я. – професор кафедри рослинництва Полтавської державної аграрної академії, доктор сільськогосподарських наук, професор.

Розвиток сільських територій на засадах екологічності, енергонезалежності й енергоефективності : матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 5 травн. 2021). Полтава : РВВ ПДАА, 2021. 128 с.

У збірнику представлені матеріали міжнародної науково-практичної конференції за результатами досліджень розвитку сільських територій на засадах екологічності, енергонезалежності й енергоефективності як пріоритетної моделі розвитку.

Матеріали призначені для наукових співробітників, викладачів, студентів й здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії вищих навчальних закладів, фахівців і керівників сільськогосподарських та переробних підприємств АПК різної організаційно-правової форми, працівників державного управління, освіти та місцевого самоврядування, всіх, кого цікавить проблематика розвитку сільських територій на засадах екологічності, енергонезалежності й енергоефективності.

Відповідальність за зміст поданих матеріалів, точність наведених даних та відповідність принципам академічної доброчесності несуть автори. Матеріали видані в авторській редакції.

© Автори тез, включені до збірника, 2021

© Полтавська державна аграрна академія, 2021

ЗМІСТ

1. ЕКОЛОГІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ЯК ПРІОРИТЕТНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

<i>Chaika T., Horobets M., Krykunova V., Lotysh I.</i> Influence of growth stimulators on photosynthetic activity of spring barley crops.....	7
<i>Бараболя О. В., Ляшенко В. В., Доронін С. М., Полежак Є. Ю.</i> Вплив технології вирощування на зимостійкість посівів пшениці озимої та пошкодження фітопатогенами	10
<i>Дегтярьов Ю. В., Рєзнік С. В.</i> Електрофізичні показники чорнозему типового за умов екологічного сільськогосподарського виробництва	13
<i>Дереза В. В., Міщенко О. В.</i> Родючість чорнозему звичайного при застосуванні ґрунтозахисних технологій вирощування сільськогосподарських культур	16
<i>Жемела Г. П., Бараболя О. В., Ляшенко В. В., Ляшенко Є. С., Подоляк В. А.</i> Вплив норм висіву на індивідуальну продуктивність гібридів кукурудзи	19
<i>Жукова О. Г., Щербина Т. Ф.</i> Екологізація сільського господарства як фактор стійкого розвитку регіону	22
<i>Калмикова І. С.</i> Екологізація сільськогосподарського виробництва в контексті розвитку сільського туризму	25
<i>Коротенко Л. О.</i> Щодо переваг квартальної забудови під час планування міських населених пунктів.....	27
<i>Ласло О. О., Диченко О. Ю.</i> Стійкий розвиток агроєкосистеми у контексті концепції органічного росту.....	29
<i>Лімонт А. С.</i> Фактори маси рулонів за їх формування прес-підбирачами льноотрести	31
<i>Марініч Л. Г., Бараболя О. В., Кавалір Л. В.</i> Вплив сортових особливостей на довговічність стоколосу безостого....	35
<i>Міщенко С. В., Кириченко Г. І.</i> Створення нових сортів промислових конопель для розвитку сільських	

територій на засадах раціонального використання природноресурсного потенціалу	38
<i>Ратошнюк Т. М., Ратошнюк В. І., Ратошнюк В. В., Науменко М. В.</i>	
Екологізація агропромислового виробництва як основа збереження та відтворення природно-ресурсного потенціалу АПК	41
<i>Рибальченко А. М.</i>	
Основи виробництва екологічної продукції рослинництва	44
<i>Сенчук Т. Ю.</i>	
Перспектива екологізації сільськогосподарського виробництва	46
<i>Чередніченко О. О., Тоні Ю. Ю.</i>	
Органічне агровиробництво у формуванні продовольчої безпеки	49
<i>Шакалій С. М., Даценко К. С.</i>	
Вивчення ефективності протруйників в лабораторних умовах на озимих зернових	50
<i>Юшин С. О.</i>	
Щодо тези пріоритетності екології над іншими проблемами соціально-економічного розвитку	53

2. ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

<i>Галенко О. О., Баран Д. І.</i>	
Мікронутрієнти спеціального призначення для м'ясних продуктів	56
<i>Галенко О. О., Кравчук В. В., Медяник М. О.</i>	
Виробництво сурімі-подібного матеріалу з м'яса індиків	58
<i>Галенко О. О., Шаповалов В. Ю.</i>	
Переробка насіння промислових конопель для харчових продуктів	59
<i>Гаращук О. В., Куценко В. І.</i>	
Активізація соціоекологічної діяльності – складової оптимальної моделі сталого розвитку села	61
<i>Диченко О. Ю., Ласло О. О.</i>	
Природно-ресурсний потенціал сільських територій: проблеми збереження довкілля	64
<i>Канівець О. М., Шевченко А. В., Тимченко Д. В.</i>	
Збереження та відновлення природно-ресурсного потенціалу земель Сумщини	67
<i>Карабінюк М. М., Чиняк В. В., Карабінюк Я. В.</i>	
Валоризація високогірних пасових українських Карпат у ХХІ сторіччі у процесі європейської інтеграції	69

Ладичук Д. О., Шапоринська Н. М.

Втрати еколого-ресурсного потенціалу аграрного сектору виробництва в Херсонській області 72

Ніколайчук Т. О.

Формування еко-свідомої культури ведення господарської діяльності: основні теоретичні аспекти 75

Сімченко О. О., Назаренко М. М.

Агроекологічні аспекти вирощування сучасних сортів фундуку в умовах Північного Степу України 78

Соколова А. О.

Сучасний стан та проблеми екологічного розвитку сільських територій Волині 80

Телима С. В.

Агроекологічні аспекти моделювання процесів міграції забруднень і добрив в ґрунтових водах на масивах зрошення та прилеглих територіях 84

3. ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ Й ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНОСТІ

Кирнасівська Н. В.

Оцінка біологічної продуктивності земель Закарпатської області стосовно вирощування зернових культур 87

Чайка Т. О.

Органічне сільське господарства як запорука раціонального використання природних ресурсів 89

4. РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ДІЄВИХ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ РОЗВИТКУ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ Й ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНОСТІ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Климчук О. В.

Оптимізація структури посівних площ для формування сировинної бази та ефективного виробництва біопалива 93

Пащенко П. О.

Сценарне планування розвитку й реалізації стратегії управління енергозбереженням в Україні 96

5. ЕКОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ЗАДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Лазарев Г. Ю.

Розвиток транспортної інфраструктури ОТГ 99

Марусей Т. В.

Екологічні інновації в розвитку індустрії гостинності 101

Сиротюк Г. В.

Роль інновацій у розвитку сільських територій 104

6. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НА ЗАСАДАХ ЕКОЛОГІЧНОСТІ, ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНОСТІ Й ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

Ібатулін Ш. І., Дорош Й. М., Тарнопольський А. В., Сакаль О. В.,

Братінова М. В.

Проблеми класифікації АТУ при ідентифікації меж нових територіальних громад в Україні 107

Плаксієнко І. Л., Глазунова В. Є.

Шляхи підвищення ефективності природоохоронної діяльності об'єднаних територіальних громад 110

Чайка Т. О.

Складові та структура енергетичного потенціалу сільських територій.. 112

7. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НА ЗАСАДАХ ЕКОЛОГІЧНОСТІ, ЕНЕРГОНЕЗАЛЕЖНОСТІ Й ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

Cherevko H.

Models of energy independence formation in rural areas in terms of their sustainable development..... 115

Адамчук-Чала Н. І., Бойченко С. В.

Світовий досвід агроконсалтингової діяльності в сфері прецизійних фітотехнологій 117

Чайка Т. О.

Вдосконалення політики енергозбереження населених пунктів України з урахуванням провідного європейського досвіду 120

Черевко І. В.

Забезпечення енергонезалежності сільських регіонів шляхом диверсифікації напрямів сільського господарства 125

Ладичук Дмитро Олександрович

канд. с.-г. наук, доцент

ORCID ID: 0000-0002-5729-2521

Шапоринська Наталя Миколаївна

канд. с.-г. наук, доцент

ORCID ID: 0000-0002-3015-8373

Херсонський державний аграрно-економічний університет
м. Херсон

ВТРАТИ ЕКОЛОГО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ВИРОБНИЦТВА В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Дослідження стану Південно-Дніпровського (Херсонська область та прилеглі території Миколаївської, Дніпропетровської та Запорізької областей) низинного регіону, де підйом рівнів ґрунтових вод (РГВ) та підтоплення земель внаслідок гідравлічного тиску рукотворних морів та каналів Дніпровського каскаду, водосховищ та шламонакопичувачів Криворізького басейну тощо, призводять до втрати найбільшого багатства регіону – родючих сільськогосподарських земель, засвідчили, що на сьогодні прогресуючими процесами регіонального підтоплення з одночасним засоленням і втратою родючості ґрунтів лише на Херсонщині уражені у тій чи іншій мірі вже більше 65 % територій, а це більше 11 000 км², що складає 39,7 % від площі області. Це підтверджує необхідність встановлення втрат еколого-ресурсного потенціалу аграрного сектору виробництва в Херсонській області під впливом багатофакторного водоперенавантаження територій

Ця проблема вже однозначно сягнула рівня національних загроз, оскільки вона може бути охарактеризована словосполученням – «Постійно-прогресуюча повзуча еколого-ресурсна катастрофа» [1, 2].

Практично більша частина території області внаслідок підвищеного техногенного живлення підземних вод Каховським водосховищем, витоками із зрошувальних систем та ставків має некерований стан рівнів підземних вод.

За сучасними оцінками фахівців до Чорного моря з огляду на процеси інфільтрації, які «топлять» третину України, Дніпро не доносить орієнтовно 30 млрд м³ води з 65–68 млрд м³ водозбору його басейну на сьогодні, з врахуванням кліматичних змін. І як наслідок, практично заболоченими і самоотруєними є акваторії Дніпра на всій території Херсонщини, де природна біологічна продуктивність за останні 30 років знизилася у 42–45 раз. І головна проблема такого стану – зарегульованість водостоку та інфільтраційні втрати, що перетворили Дніпро у систему відстійників з прогресуючими процесами

заболочення та зростанням токсикологічного впливу придонних накопичень від скидів та мулових відкладень [3].

Переважаючий розвиток процесів підтоплення земель у верхній зоні геологічного середовища обумовлює погіршення його наступних екологічних параметрів та процесів взаємодії з поверхневою гідросферою, атмосферою і біосферою, серед яких для території досліджень найбільш актуальні:

- розвиток ділянок стійкого забруднення водозаборів поверхневих і підземних вод, зростання ризику інфекційних захворювань внаслідок підтоплення сотень скотомогильників, кладовищ та ін.;

- порушення біогеохімічних процесів та водо-соле-обміну ґрунтів, зростання їх здатності до ерозії і вторинного засолення в південних регіонах внаслідок аридності клімату;

- зниження міцності верхнього шару порід, враховуючи розвиток на 70 % території України водонестійких лесово-суглинистих відкладів з наступним поширенням деформацій житлових та промислових (в т.ч. потенційно-небезпечних) об'єктів [4];

- погіршення структури біорізноманіття внаслідок збіднення ландшафтів та геохімічного забруднення вод, рослинності та інших об'єктів;

- погіршення стану рекреаційних зон прибережно-морських територій Азовського і Чорного морів, зниження їх соціально-економічного потенціалу [5].

На сьогодні в землеробстві Херсонської області для бездефіцитного балансу гумусу не вистачає біля 15 млн тон органічних добрив для щорічного внесення. Фактична доза внесення мінеральних добрив складає лише 8-му частину від необхідного. І саме тому виникає потреба повернутися до засад вирощування такої екологічно чистої продукції – і основою цих засад мають стати принципи «органічного землеробства».

Особливу увагу привертають до себе сучасні економічні збитки, які пов'язані з розвитком регіонального підтоплення земель в зонах негативного впливу активної водогосподарської діяльності.

За орієнтовними оцінками фахівців Держбуду, МНС та НАНУ загальна величина економічних збитків від регіонального підтоплення земель сягає 1,5–2,0 млрд грн/рік [6]. Але, якщо врахувати, що підтоплення має комплексний вплив практично на усі напрямки життєдіяльності, то наведені оцінки, на наш погляд, можна вважати досить заниженими, так як в них не враховано опосередкований довгостроковий негативний вплив підтоплення.

До цього треба додати можливу реалізацію проекту E40 без врахування потреб відновлення природної спроможності Нижнього Дніпра до самозахисту та біологічного самовідтворення, що буде катастрофічним для нього, оскільки за будь яких умов великі морські судна, що будуть заходити до Херсона,

заноситимуть і баластні води, і «іноводні» живі організми, і створюватимуть в певних частинах Дніпра і лиману турбулентність, яка буде піднімати «отруйні мули» та провокувати локальні та просторові екологічні катаклізми.

Тож головним завданням на сьогодні є прийняття рішень, які б за підтримки європейських колег змусили владу на найвищому державному рівні у відповідності до наших міжнародних зобов'язань та чинного законодавства, і в першу чергу Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» (№ 2354-VIII від 20 березня 2018 року) провести детальні комплексні обстеження і Каховського водосховища, і Нижнього Дніпра, і Дніпровського лиману. Це дасть змогу визначитись щодо заходів по відновленню берегових захисних біоплато, які стануть і ефективними нерестовищами, і кормовою базою, і захистом від скидів з проблемним складом. Окрім того, річка Дніпро, а в першу чергу Нижній Дніпро, має отримати належний гідрологічний режим водостоку з весняними паводками.

Бібліографічний список

1. Ладичук Д. О., Романенко Г. М. Деякі аспекти та причини постійно прогресуючого зниження рибопродуктивності нижнього Дніпра та Каховського водосховища. *Наукові читання присвячені Дню науки*. 2010. Вип. 3. Збірник наукових праць. С. 14–16.

2. Ладичук Д. О., Романенко Г. М., Гайдабура О. М. Проблеми втрат водних та земельних ресурсів Херсонської області, можливі шляхи вирішення. *Вода: проблеми и решения*: мат-лы X науч.-практ. конф., г. Днепропетровск. Д.: Видавничо-творчий центр Гамалія, 2012. С. 126–131.

3. Тімченко В. М., Гільман В. Л., Коржов Є. І. Основні фактори погіршення екологічного стану пониззя Дніпра. *Гідрологія, гідрохімія, гідроекологія*. 2011. 3 (24). С. 138–144.

4. Чебанов О. Ю. *Підтоплення в великих містах України (на прикладі м. Харькова)*. Харків : Товариство «Знання», 1998. С. 128.

5. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Херсонській області у 2016 році Херсонська обласна державна адміністрація Департамент екології та природних ресурсів, 2017 рік. URL : <https://menr.gov.ua/news/31778.html>.

6. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2018 році. URL : <https://mepr.gov.ua/news/35937.html>

Наукове видання

**Розвиток сільських територій на
засадах екологічності,
енергонезалежності й
енергоефективності**

Матеріали

I Міжнародної науково-практичної конференції

(м. Полтава, 5 травня 2021 року)